
GRZEGORZ MAROŃ

**AMBASADORZY
BĘDZIEMYŚLA
I OŚCIENNYCH WIOSEK**

**PRZYSZYNEK DO BIOGRAFII MIESZKAŃCÓW BĘDZIEMYŚLA,
DĄBROWY, KLĘCZAN, NOCKOWEJ I OLCHOWEJ**

Rzeszów 2020

Recenzent: ks. dr hab. prof. UR Piotr Steczkowski

© Copyright Grzegorz Maroń

ISBN 978-83-945147-0-9

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	s. 7
Słowo wstępne	s. 9

I. BĘDZIEMYŚL

1. ks. Antoni Idzik (1877 – 1920)	s. 15
2. o. Paulin Franciszek Wilczyński, OFM (1881 – 1989)	s. 18
3. ks. mgr Jan Wołek-Waławski (1891 – 1980)	s. 44
4. dr med. Józef Wołek (1899 – 1972)	s. 62
5. ks. dr Władysław Pająk (1900 – 1949)	s. 66
6. ks. Antoni Wołek-Waławski (1901 – 1995)	s. 75
7. inż. Jan Skóra (1901 – 1966)	s. 99
8. Józef Drozd (1902 – 1968)	s. 101
9. prof. dr hab. Aleksander Hulek (1916 – 1993)	s. 103
10. o. Jerzy Józef Watras, OFM Conv. (1933 – 2003)	s. 118
11. lek. med. Janusz Antoni Lalicki (1943 – 2002)	s. 121
12. dr hab. Stanisław Wołek, prof. PRz (1947 – 2005)	s. 123

II. DĄBROWA

1. ppłk Józef Karol Horodyński (1790 – 1871)	s. 129
2. ks. Jan Baran (Baraniewski) (1875 – 1938)	s. 133

3. o. Antoni Józef Micał, OFM (1879 – 1947)	s. 136
4. kpt. Adam Długosz (1898 – 1972)	s. 138
5. ks. Michał Leopold Kwaśniak (1905 – 1979)	s. 142
6. mgr Władysław Długosz (1906 – 1969)	s. 145
7. ks. lic. Stanisław Pienta, MS (1906 – 1972)	s. 159
8. o. dr Jan Marcin Długosz, OFM (1910 – 1996)	s. 161
9. mgr Romuald Rodzoń (1912 – 1998)	s. 171

III. KŁĘCZANY

1. ppłk mgr Karol Bernasiński (1909 – 2004)	s. 177
2. o. Marcin Franciszek Hulek, OFM (1914 – 1997)	s. 180
3. br. Józef Stanisław Twardowski, OFM Conv. (1922 – 2017)	s. 191
4. Bogusław Kogut (1925 – 1987)	s. 194

IV. NOCKOWA

1. ks. Tadeusz Doliński, CSsR (1880-1944)	s. 209
2. o. dr Ambroży Leon Józef Worek, SDB i OSA (1912 – 1980)	s. 211
3. ks. Władysław Jakub Grobelny (1913 – 1942)	s. 215
4. Józef Worek „Żmuda” (1919 – 1983)	s. 218
5. ks. Józef Worek (1933 – 1996)	s. 225
6. ppłk mgr Hieronim Nawój (1947 – 2009)	s. 227

V.
OLCHOWA

1. Wojciech Stręk (1832 – 1909)	s. 231
2. o. Korneliusz Józef Basara, OFM (1884 – 1967)	s. 235
3. ppłk dr med. Adolf Paško (1890 – 1940)	s. 239
4. Antoni Basara (1893 – ?)	s. 241
5. por. Edmund Bocheński (1912 – 2017)	s. 247
6. lek. stom. Władysław Marć (1933 – 2018)	s. 252
7. ks. mgr Aleksander Poleć (1935 – 2003)	s. 255
8. o. mgr Stanisław Dziedzic, OFM Cap. (1957–1991)	s. 257

WYKAZ SKRÓTÓW

AM -	„Alma Mater. Miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego”
ASC -	„Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Sędziszowie Młp.”, Archiwum Państwowe w Rzeszowie, z. 1242, sygn. 1-17
DPZ -	„Duszpasterz Polski Zagranicą”
DTZ -	„Dzwonek Trzeciego Zakonu”
EK -	„Echo Krakowa”
EP -	„Echo Przemyskie”
GL -	„Gazeta Lwowska”
GN -	„Gość Niedzielny”
GP -	„Głos Pomorza”
GW -	„Gazeta Warszawska”
KDP -	„Kronika Diecezji Przemyskiej”
KKWD -	„Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne”
MF -	„Miesięcznik Franciszkański”
MK -	„Misje Katolickie”
MKiW -	„Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy”
NiP -	„Niepodległość i Pamięć – Czasopismo Muzealno-Historyczne”
PK -	„Przewodnik Katolicki”
PL -	„Przyjaciel Ludu”
RDP -	„Rocznik Diecezji Przemyskiej”
RL -	„Ruch Literacki”
SAW -	„Schematyzm Archidiecezji Wrocławskiej”
SDC -	„Schematyzm Diecezji Częstochowskiej”; „Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Częstochoviensis”
SDK -	„Schematyzm Diecezji Krakowskiej”; „Elenchus Venerabilis Cleri Tam Saecularis Quam Regularis Dioecesis Cracoviensis”
SDL -	„Schematyzm Diecezji Lwowskiej”; „Schematismus Archidioecesis Leopoliensis Ritus Latini”

SDP –	„Schematyzm Diecezji Przemyskiej”; „Schematismus universi venerabilis cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Ritus Latini Premisliensis”
SDR –	„Schematyzm Diecezji Rzeszowskiej”
SDT –	„Schematyzm Diecezji Tarnowskiej”, „Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Tarnoviensis”
SGD –	„Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Gimnazjum w Dębicy za rok szkolny”
SGJ –	„Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Jaworowie za rok szkolny”
SGP –	„Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny”; „Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum I w Przemyślu”
SGR –	„Sprawozdanie Dyrektora C. K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny”; „Sprawozdanie Dyrekcji I. Państwowego Gimnazjum im. ks. St. Konarskiego w Rzeszowie”
SGT –	„Sprawozdanie Dyrekcji II Państwowego Gimnazjum im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnowie za rok szkolny”
SOFM –	„Schematyzm Prowincji Niepokalanego Poczęcia NMP zakonu Braci Mniejszych – oo. Bernardynów w Polsce”; „Schematismus Ordinis Fratrum Minorum S. P. N. Francisci Almae Provinciae B. V. Mariae Immaculatae Conceptionis in Galicia”; „Schematismus Almae Ordinis Fratrum Minorum Provinciae Immaculatae Conceptionis B.M.V. in Polonia – PP. Bernardinorum”
SP –	„Studia Polonijne”
VP –	„Vita Provinciae”
ZP –	„Ziemia Przemyska”
ŻL –	„Życie Literackie”

„Człowiek na tyle istnieje, na ile pamiętają o nim inni”

(Halina Ewa Olszewska)

Słowo wstępne

Książka przedstawia sylwetki 39 osób pochodzących z pięciu podkarpackich wiosek, tj. tytułowego Będziemyśla (gmina Sędziszów Młp., powiat ropczycko-sędziszowski) oraz czterech graniczących z nim wsi: Dąbrowy (gmina Świlcza, powiat rzeszowski), Klęczan (gmina Sędziszów Młp., powiat ropczycko-sędziszowski) oraz Olchowej i Nockowej (gmina Iwierzycy, powiat ropczycko-sędziszowski). Opisane postacie swoim życiem i dokonaniem zasłużyły na miano „ambasadorów” rodzinnych miejscowości, reprezentując swoje małe ojczyzny na szczeblu regionalnym, ogólnopolskim, a nawet w skali globalnej. Większość z nich urodziła się w wymienionych wioskach Rzeszowszczyzny. Kilkoro pozostałych bohaterów spędziło we wskazanych miejscowościach swoje dzieciństwo i młodość, choć w sensie ścisłym nie były one dla nich *locus nativitatis*. W ocenie autora do wszystkich osób przywołanych w książce znajdują zastosowanie słowa bpa Jana Chrapka: „Idź przez życie tak, aby ślady Twoich stóp przetrwały Cię”. Oddawany do rąk czytelnika tekst służy temu, aby owe ślady nie uległy zatarciu, lecz były świadectwem o tych, którzy je pozostawili.

Katalog przedstawionych osób jest rezultatem subiektywnej selekcji, a przez to nie wolnej od pytań o „odpowiedniość” tych właśnie konkretnych postaci, a nie innych. Autor nie rości sobie prawa do wyłączności czy posiadania predyspozycji w decydowaniu o tym kto zasługuje na miano godnego przedstawiciela partykularnej miejscowości poza jej granicami. Wysoce prawdopodobne, że niektórzy mieszkańcy Będziemyśla, Dąbrowy, Klęczan, Nockowej i Olchowej zaproponowaliby także innych kandydatów do panteonu swoich nieprzeciętnych krajan. Nie wspomnienie o tych dodatkowych czy alternatywnych osobach nie podważa ich zasług i nie kwestionuje należnego im uznania. Nie jest też rezultatem złej woli Autora, a jedynie stanowi dowód niewiedzy będącej udziałem piszącego te słowa, za którą w tym miejscu pragnie on z góry przeprosić.

W książce znajdują się biogramy i spuścizna wyłącznie osób zmarłych. Nie bez wahań i z różnych powodów zdecydowano się ostatecznie nie opisywać sylwetek i dorobku ludzi wciąż będących na szlaku ziemskiego pielgrzymowania,

pomimo odmiennego pierwotnego zamysłu, a nawet zgromadzonych już materiałów na ich temat. Rozważania zawężono do tych osób, których życie stanowi finalnie zamkniętą całość, a nie podatne na zmiany kontinuum. Na szczęście nie brakuje jednak żyjących będziemyślan¹, dąbrowian², klęczan³,nockowian⁴ i olchowian, którzy godnie reprezentują swoje rodzinne miejscowości poza ich granicami. Życzę im kolejnych sukcesów, obok już niemałych osiągnięć będących ich udziałem.

Zamierzeniem Autora nie było ukazanie w sposób kompleksowy i wyczerpujący życiorysów wybranych osób. Niniejsza książka ma charakter przyczynkowski w eksploracji faktów z życia opisywanych postaci, mogąc tym samym rodzić u niektórych czytelników niedosyt czy zawód w związku z niekiedy zbytnią powierzchownością nakreślonych notek biograficznych. Barwność i bogactwo losów co najmniej kilkunastu bohaterów książki czyni je potencjalnie wartościowym i pożądanym przedmiotem dalszych badań pod kątem odrębnych całościowych opracowań monograficznych. Być może inni autorzy podejmą się kiedyś z sukcesem tej inicjatywy.

Uwagę może zwracać objętościowa dysproporcja pomiędzy poszczególnymi notami biograficznymi. Znajduje ona dwojakie wytłumaczenie. Po pierwsze wielość życiowych doświadczeń każdej z kilkudziesięciu osób jest inna. Jakkolwiek wszyscy są ludźmi ponadprzeciętnego formatu, to jednak koleje losów tylko niektórych z nich przypominają scenariusz wartkiej akcji filmu przygodowego. Po drugie szczegółowość rysu biograficznego jest determinowana obszernością materiałów źródłowych, do których Autorowi udało się dotrzeć. Zgromadzone materiały nie wyczerpują zasobu danych o opisywanych postaciach. Zapewne

¹ Dr Justyna Chmiel (doktor nauk o zdrowiu, wykładowca na Uniwersytecie Medycznym w Lublinie); ks. mgr Jakub Lorenc (katolicki kapłan diecezji rzeszowskiej); mjr Jerzy Mądro (major, oficer Wojska Polskiego); inż. Wojciech Antoni Putyło (jeden z najbardziej znanych polskich krótkofalowców); ks. mgr Kazimierz Rucki (katolicki kapłan, duszpasterz diecezji opolskiej, urodzony w granicach administracyjnych Będziemyśla, obecnie Klęczan); s. mgr Alma Teresa Szperka (albertynka).

² Dr hab. prof. UP Piotr Długosz (doktor habilitowany w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie socjologia, profesor Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie); dr Stanisław Dziedzic (doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, publicysta, dziennikarz, pisarz, krytyk literacki i teatralny, historyk, działacz kultury i sztuki, samorządowiec, urzędnik, wykładowca akademicki).

³ Ks. mgr Krzysztof Darlak (katolicki kapłan, duszpasterz w Austrii, były misjonarz w Argentynie i Brazylii); ks. dr Adam Szczepan Nita (katolicki kapłan diecezji tarnowskiej, doktor prawa kanonicznego, były kanclerz kurii diecezjalnej w Tarnowie); dr hab. prof. UR Jadwiga Topczewska z d. Gancarz (doktor habilitowana w dziedzinie nauk rolniczych w dyscyplinie zootechnika, wykładowca Uniwersytetu Rzeszowskiego).

⁴ ks. Tadeusz Skura (katolicki kapłan diecezji tarnowskiej); Teresa Worek (wielokrotna reprezentantka Polski w siatkówce); ks. mgr Marek Wójtowicz (katolicki kapłan diecezji tarnowskiej); dr Aleksandra Zuba-Benn (doktor w dziedzinie sztuk plastycznych, artystka, wykładowca w PWSZ w Tarnowie); Stanisław Ziemiński (były starosta powiatu ropczycko-sędziszowskiego, samorządowiec, polityk).

wnikliwie studium kolejnych dokumentów (np. archiwów państwowych⁵ czy kościelnych) pozwoliłoby na wzbogacenie zaprezentowanych poniżej informacji i faktów.

O zamieszczeniu biogramu danej osoby w książce decydowało po pierwsze ocenne uznanie, iż wyróżniała się ona na polu naukowym, politycznym, religijnym, wojskowości czy zawodowym. Po drugie swoją działalnością istotnie wykraczała poza środowisko rodzinnej wioski i okolic, tym samym dając się poznać liczny rzeszom osób. Zdecydowana większość z przywołanych bohaterów to ludzie wiodący prawdziwie chlubne i godne pochwały oraz naśladowania życie. Wybicie się ponad przeciętność w ramach swej profesji czy posługi nie jest jednak synonimem bycia autorytetem moralnym. Dlatego też w opracowaniu nie pominięto również tych osób, których życiowe ścieżki były kręte, a podejmowane przez nich decyzje błędne lub co najmniej kontrowersyjne. Książka nie aspiruje do bycia świecką hagiografią, lecz stanowi próbę obiektywnego i rzetelnego przedstawienia niekiedy złożonych ludzkich przypadków na tle wydarzeń dziejowo-historycznych. Autor podzielając zasadność przestrogi Ojca Świętego Benedykta XVI starał się przy tym „uniknąć aroganckiej pozy sędziów minionych pokoleń, które żyły w innych czasach i w innych okolicznościach”⁶.

Ponad połowa tytułowych ambasadorów to osoby stanu konsekrowanego (11 księży diecezjalnych, 8 księży zakonnych, jeden brat zakonny). Kapłaństwo sponuje misję apostołską i ewangelizacyjną: „Idźcie na cały świat i głosście Ewangelię wszelkiemu stworzeniu” (Mk 16:15). Naturalnym zatem było zaliczenie osób duchownych i zakonnych jako ambasadorów swoich wiosek pochodzenia w miejscach, do których posłano ich ze Słowem Bożym.

Tytułowe „ambasadorowanie” potraktowano zasadniczo przedmiotowo. Sam fakt urodzenia się lub dorastania w danej wsi konkretnej osoby *nolens volens* czyni z niej reprezentanta i krajana tej miejscowości. Niejednokrotnie jednak ten obiektywny i mimowolny związek osoby z wioską jej pochodzenia miał przełożenie również na sferę wolitywną. Wielu z bohaterów książki publicznie podkreślało swoje korzenie oraz z sentymentem odnosiło się do stron rodzinnych. Przebywając z dala od macierzystej wioski, niekiedy na drugim końcu świata, nie zapominali o lokalnej ojczyźnie. Jak tylko mogli powracali, choćby na dzień czy kilka dni, do miejsca z którego wyszli. Niektórzy w środowiskach, w których przyszło im wieść dorosłe życie, propagowali wiedzę o bliżej nieznanym poza Rzeszowszczyzną,

⁵ Informacje o niektórych przedstawianych osobach zawierają dokumenty Instytutu Pamięci Narodowej.

⁶ Przemówienie Benedykta XVI podczas spotkania z duchowieństwem. Warszawa, Archikatedra św. Jana, 25.05.2006 r.

a drogich ich sercom wsiach. Zdawali się mówić za świętym Janem Pawłem II: „Tu wszystko się zaczęło”. Zarazem ich mowa była nie tylko mową słów, ale i mową czynów w myśl łacińskiej paremii „*Verba docent, exempla trahunt*”.

W kosmopolitycznej i postmodernistycznej dzisiejszej rzeczywistości patriotyzm, także ten lokalny, przedstawia się często jako sentymentalną zaściankowość i prowincjonalizm. Dominuje kult „tu i teraz”. Tymczasem wspólnota lokalna, w której spędziło się lata dzieciństwa i młodości to mała ojczyzna. Piotr Skarga w „*Kazaniach Sejmowych*” pouczał: „Jako namilejszej matki swej miłować i onej czcić nie macie, która was urodziła i wychowała, nadała, wyniosła? Bóg matkę czcić rozkazał. Przeklęty, kto zasmuca matkę swoje. A która jest pierwsza i zasłużeńsza matka jako ojczyzna, od której imię macie i wszystko, co macie, od niej jest? Która gniazdem jest matek wszystkich i powinowactw wszystkich, i komorą dóbr waszych”.

W dobie globalizacji i mobilności miejscowość czasów młodości bywa tylko pierwszym z wielu przystanków na życiowej drodze. Dla niektórych ma on charakter mało znaczącego czy niekiedy nawet wstydliwego epizodu derogowanego z pamięci niedługo po opuszczeniu rodzinnego domu. Dla innych *locus nativitatis* stanowi integralny element ich uświadomionej tożsamości niezależnie od tego, gdzie aktualnie przebywają.

Wymowne są słowa refrenu jednej z piosenek współczesnego polskiego artysty:

„Nie zapomnij, skąd tutaj przybyłem,
nie zapomnij, gdzie się urodziłem,
bo w pamięci jest siła zaklęta,
więc pamiętaj synu mój...”

Autor – niegdysiejszy będziemyślanin – pragnie przedkładać książką dać świadectwo tej pamięci, o której mówi rota cytowanego utworu. Przede wszystkim jednak niniejsza publikacja służy oddaniu należnej pamięci tym wszystkim nietuzinkowym – a zdarza się, że i wybitnym – osobom, dla których życiowy start rozpoczął się kiedyś w Będziemyślu, Dąbrowie, Klęczanach, Nockowej lub Olchowej.

Grzegorz Maroń, dn. 01.06.2020 r.